

Tunkelon säätiö 50 vuotta

Hyvät ystävät

Tervetuloa tähän juhlaan, jossa muistelemme Viivi ja Eemil Tunkelon perustaman Tunkelon säätiön 50 vuotista taipaletta. On hienoa, että näin suurella joukolla olemme kokoontuneet tähän tilaisuuteen. Mukana ovat säätiön tärkeimpien sidosryhmien edustajat Suomen Kirkon Sisälähetysseurasta, Helsingin NMKY:stä, Längelmäeltä sekä Jämsästä ja Orivedeltä, joiden kesken Längelmäen pitäjä vuonna 2007 jaettiin. Meitä on täällä mukana myös suuri joukko Tunkelon suvun jäseniä. Lausun teidät kaikki tervetulleiksi.

Tunkelon suvuksi lasketaan tässä yhteydessä Eemil Tunkelon isän, Elias August Tunkelon jälkeläiset, joita tällä hetkellä on elossa noin 100. Meidän sukujuuremme johtavat Längelmäelle Tunkelon tilaan, jonka isäntänä Elias August Tunkelo teki elämäntyönsä. Hän edisti 1800-luvun lopulla vallinneiden uusien näkemysten mukaisesti sekä kotitilaansa että oli aktiivinen kotipitäjänsä ja kotiseurakuntansa yhteisten asioiden hoitamisessa osallistuen eräiden muiden längelmäkiläisten isäntien kanssa perusti pitäjän ensimmäisen kansakoulun perustamiseen. Hän, joka itse oli saanut käydä ala-astekoulua vain yhden lukuvuoden, halusi että hänen kaikki lapsensa saivat kunnan koulutuksen, kuudesta aikuisikään ehtineestä lapsesta, kaikki kolme poikaa ja kaksi tyttäristä ylioppilaisiksi asti. Tästä ilmapiiristä kasvoivat Eemil Tunkelon elämän tärkeät kulmakivet: rakkaus kotiseutuun, usko sivistyksen voimaan ja kristillinen elämäntattomuus.

Tunkelon säätiön perustaminen

Koska Viivi ja Eemil Tunkelolla ei ollut lapsia, he päättivät perustaa säätiön edistämään heille tärkeitä arvoja. Keskeisenä lähtökohtana oli Längelmäeltä kotoisin olevien nuorten ohjaaminen ammattiin johtavaan koulutukseen, koska he näkivät, että maanviljely ei enää maallakaan pystynyt tarjoamaan kaikille toimeentuloa ja edellytyksiä elämään kehittyvässä ja sivistykseltään nousevassa yhteiskunnassa. Ammatillisen koulutuksen lisäksi he halusivat tukea erityisesti opiskelua myös silloin juuri kasvuvaiheessa olleissa kristillisissä kansanopistoissa. Toinen puoli säätiön tuotosta määrättiin annettavaksi Suomen Kirkon Sisälähetysseuralle, jonka toiminta oli keskittynyt vajaamielisten lasten hoitoon, jota nimitystä siihen aikaan käytettiin kehitysvammaisista. Tämä kohde juontaa ilmeisesti juurensa Eemil Tunkelon veljeen, Juho Heikki Tunkeloon, joka elämäntyönsä sosiaali- ja lasten kasvatuksen uranuurtajana. Eläkkeelle jäätyään J.H.Tunkelo jatkoi näitä asioita Suomen Kirkon Sisälähetysseuran toimitusjohtajana. Tämä toiminta tarvitsi silloin juuri paljon taloudellista tukea, koska se oli sodan päättyessä joutunut luopumaan Sortavalassa olleesta Vaalijalan hoitolaitoksestaan ja rakentamaan uudet toiminta- ja hoitotilat Pieksämäelle. Taloudellisten resurssien puutteen lisäksi J.H. Tunkelo oli huolissaan siitä, että ”pelkästään julkisin varoin toteutetun sosiaalihuollosta saattaisi puuttua kutsumuksen ja kristillisen elämäntattomuksen tuoma lämpö”. Viivi ja Eemil Tunkelo halusivat, että heidän perustamansa säätiö voimakkaasti tukisi myös tätä J.H.Tunkelon elämäntyön jatkamista.

Säätiön sääntöjen muotoilussa heillä oli apuna hallitusneuvos Urho Miettinen, joka myöhemmin toimi myös pitkään sen hallituksessa. Hän muisteli jättäessään puheenjohtajuuden vuosikokouksessa 28.3.1979: ”Viivi ja Eemil Tunkelo olivat tarkasti harkinneet, miten halusivat säätiön kautta edistää heille tärkeitä asioita.

Periaatteet olivat täysin selviä, vain muodoista keskusteltiin.” Hän totesikin, että ”on ollut helppo hoitaa säätiötä, kun sen toiminnan tarkoitus oli aikanaan hyvin mietitty.”

Säätiö merkittiin oikeusministeriön säätiörekisteriin 31.7.1959, ja sen peruspääomaksi kirjattiin testamentin perusteella silloisessa rahassa 3 683 500 mk, joka vastaa nykyrahassa noin 130 000 €. Sen puheenjohtajana oli Aarre Tunkelo, toisena Tunkelon suvun edustajana oli Kirsti Kauppinen. Heidän lisäksi hallituksessa oli Suomen Kirkon Sisälähetysseuran ja Helsingin NMKY:n edustajat sekä Urho Miettinen.

Tunkelon tila

Ehkä on paikallaan katsoa myös vähän pitemmälle taaksepäin. Alue on ollut asuttu jo kivikaudella. Tunkelon peloilta on löydetty useita kivikautisia esineitä: käyräselkäinen kourutaltta, tasataltta ja kaksoistasataltta. Ne ovat nyt Kansallismuseon kokoelmissa. Tunkelon tila tunnetaan Hämeen läänin historiasta jo 1500-luvulta. 1509 kärjäpöytäkirjoissa mainitaan läsnä olleeksi Tungelon Lauri Niilonpoika. Vuoden 1548 maakirjassa kirjoitetaan kylän nimi Tungelopohja. Vuonna 1564 sen isännäksi maitaan Erkki Laurinpoika Tungeloin ja 1575 hänen poikansa Lauri Erkinpoika Tungelo. Tilan ohi on kulkenut tie Jyväskylään ja se mainitaan nimismiehen talona. 1656 siellä on verokirjojen mukaan ollut 3 hevosta, 15 lehmää ja 1 sonni, 11 lammasta, 8 vuotta sekä yksi sika. Vuosikylvön määrä on ollut 4 tynnyriä.

Tila on ilmeisesti jäänyt autioksi 1600-luvun puolivälissä, todennäköisesti sen asukkaiden kuoltua nälkävuosien aikana. Se on ollut sukumme hallussa vuodesta 1697 lähtien, jolloin sinne muutti uudeksi isännäksi Juho Yrjönpoika Hampainen Sahalahdelta. Kangasalta. Hän omaksui nimekseen talon nimen, kuten siihen aikaan yleensä oli tapana. Hänen toiminnastaan antaa valaisevan kuvan lainaus Längelmäen pitäjänhistoriasta: ”Kirkonisäntä Juhana Tungeloinen oli kuitenkin vainovuosinakin koettanut huolehtia pahimpien kirkon vaurioiden korjaamisesta. Paitsi, että hän omilla hevosillaan hakenut viiniä Pohjanmaalta, jolloin häneltä yksi hevonen oli varastettukin, hän korjautteli kirkon eteisen ja luuhuoneen lattioita ym. Kun hän 1726 pyysi jonkinlaista korvausta seitsemältä vuodelta, jona hän ’ryssän ajalla’ oli tointa hoitanut, ei hänelle kuitenkaan voitu mitään antaa, kun ei niinä vuosina oltu mitään tulojakaan saatu”.

Tunkelo oli siihen aikaan ratsutila, joka kustansi Uudenmaan ja Hämeen läänin ratsuväkirykmentti Alisen Hollolan komppanian ratsumiesnumero 23:n augmentteinaan (aputiloina verovapautusta saaden) Längelmäen Hakosalmen Poukka ja Keuruun Pohjaslahden Mikkola.

Perinnönjaossa 1739 Tunkelon yksinäistila jaettiin veljesten Elias ja Mikko kesken. Erotetun osatalon, jota myöhemmin ruvettiin kutsumaan nimellä Isotalo, isännäksi merkittiin Eliaksen poika Juho. Mikon saamasta osatalosta halottiin 1788 toinen puoli hänen Matti-pojalleen. Näin muodostui Tunkelon kylä, jossa oli kolme taloa: Jussila, Mattila ja Mikkola. Niiden koot olivat ½, ¼ ja ¼ manttaalia. Suurinta niistä, Jussilaa ruvettiin kutsumaan nimellä Isotalo. Lisäksi oli useita torppia (Mäkelä, Kivelä, Ylittenlahti, Kirveenpohja sekä takamaita mm. Kukkojärvellä. Sotamiehen torppa oli Pitkänveden rannalla, missä sen perustus on vieläkin.

Juho Yrjönpoikaa seurasivat isäntinä:

Elias Juhonpoika	1723-1727
Juho Eliaanpoika	1739-1774
Mikko Juhonpoika	1775-1783
Juho Mikonpoika	1795-1843
Elias Juhonpoika Ekman	1843-1853
Elias August Eliaanpoika Ekman (Tunkelo)	1867-1915.

Elias August Eliaanpoika

Elias August Eliaanpoika uudisti tilan maanviljelyksen 1800-luvun lopulla vallitsevien uusien näkemysten mukaisesti, rakensi Tunkelon Isotalon komean päärakennuksen ja oli aktiivinen kotipitäjänsä ja kotiseurakuntansa yhteisten asioiden hoitamisessa. Hänet valittiin säätyvaltiopäiville 1882, 1904/05 ja 1905/06 Jämsän tuomiokunnan edustajana. Eräiden muiden längelmäkiläisten isäntien kanssa perusti pitäjän ensimmäisen kansakoulun. Koulunkäynnin ja sivistyksen merkitys oli hänelle tärkeä.

Eemil Tunkelo muisteli isäänsä tämän syntymän 100-vuotistilaisuudessa 29.9.1946 pitämässään muistopuheessa¹, että Tunkelon tilalle tilattiin jo 1860-luvulta lähtien sellaisia lehtiä kuin Julius Krohnin kuvalehdet "Maiden ja merien takaa" ja "Suomen Kuvalehti", "Jaakko Gummeruksen "Kyläkirjasto" ja "Kyläkirjaston kuvalehti" ja että hän uudessa pirtissä 1970-luvulla omaksi ja väkensä iloksi joulupyhä-iltoina luki mm. Pietari Hannikaisen "Pitäjän kirjastoa", jonka sisällyksestä Eemil Tunkelo muisti kertomuksen "Karhu merimiehenä" erikoisesti huvittaneen häntä ja muita kuulijoita. Taloon tuli myös kirkkoherran postilaukussa uutislehtiäkin ja niitä harvoja maatalouslehtiä, joita 1970- ja 1880-luvulla suomenkielellä julkaistiin. Uutislehtinä Eemil Tunkelo muisti ainakin "Hämäläisen", "Uuden Suomettaren" sekä 1880-luvulta lähtien "Aamulehden".

Eemil Tunkelo muisteli myös sitä herpaantumaton mielenkiintoa, jolla hänen isänsä seurasi lastensa opiskelua sekä lyseossa että yliopistossakin antaen kuitenkin suuren vapaudenopintojen suuntaan ja valintaan nähden. Tämä poikain luonteiden ja kehittymisen valvonta heidän ollessaan kotonsa ulkopuolella tapahtui etupäässä ahkeralla kirjeenvaihdolla. Asiat täytyi toimittaa kirjeillä, koska - kuten Eemil Tunkelo puheessaan totesi – silloin ei ollut käytettävissä puhelinta. Postikin tuli 1890-luvulla Längelmäelle vain kolmesti viikossa, sitä aikaisemmin vielä harvemmin.

Kirjeet olivat pitkiä ja niissä käsiteltiin kaikkia asioita, mitkä kotoelämässä olivat puheen aiheena. Niissä isä kertoi kaikesta, mitä luuli tai toivoi poikien haluavan tietää. Siten hän jatkuvasti sitoo heidän mielensä ja sydämensä vanhempain kotiin ja kotiseutuunsa. Kirjeissä käsitellään kaikenlaisia vanhempain huolia lapsistaan, raha-asioita, koulumenestystä ja elämäntarkoituksellisia asioita.

25.X.84 Kauan odotettu kirjeenne ynnä kuukausiarvostelunne tuli viimeinkin keskiviikkona. Odotettu sitä oli jo pari edellistä postia, sillä emme tiedeet kuinka terveytenne kanssa oli kuin myös oliko raha, jonka lähetimme tullut perille. Hauskaa oli siis tietää että terveytenne on sittenkin määrään asettunu ja koulunne menestynyt edes niin kuin arvosteluista näkyy.

7.V.88 Muistakaa Tekin ettette mene jälle ... ne ovat jo kovin petolliset ja etenkin siellä Hämeenlinnassa jossa on niin virtaset vedet

5.XII.85 Muistakaa kattoo kun tulette, että ette itteenne vahingoita junassa, että ette jalkanne luiskahda jne. eikä saa olla vaunusta ulkona junan liikkeellä ollessa

¹ "Elias August Tunkelon muistoksi", omaisten piriä varten kirjoittanut ja 29.9.1946 osittain lyhennellen lukenut Eemil Tunkelo.

12.II.85 Muistakaa elää säästäväisesti rahojen kanssa, sillä raha-ajat ovat nykyään kovin ahtaat; sukset saatte kyllä ostaa, koska ne ei sen kalliimmat ollu, älkää muihin turhuuksiin tietämättömästi rahaa panko; antakaa kortteeri maksun eteen mitä ylettyy

20.XI.85 Tässä lähetetään taas 30 mk, enempää ei nytkään riitä, kun ei ole vielä pellavia myyty; kun ne myydään niin lähetetään teille isompi osa kerrassaan

7.X.86 Ikävä pula kyllä siitä rahasta nyt, eikä nyt saa saataviaankaan pois, vaikka niitä olisikin; olen monelta joilta on saatavaa maininnut, mutta ei siitä mitään tule, Älkää rahojen tähden sentään murehtiko niin että se lukuanne häiritsee; koetetaan pitää murettä ja hankkia jollian tavalla. ensi aluksi nyt lähetetään 15 mk ja jos ohra kaupausta rupee tulemaan jotan, niin niistä saatte sitte lisää; ruvetkoon Heikki käymään pika kirjoitus opissa jos vaan haluttaa ja kun kerran aiko ja tilaisuus mytäis; onkos Eemel aikunut jättää sen opin? [Sekä Heikki että Eemeli opettelivat pikakirjoituksen ja käyttivät sitä ahkerasti koko elämänsä ajan.]

1.IV.92 sitte kuin olette ehtineet elämänne ehtoopuolellen, ymmärrätte vasta kokemuksen kautta saavutettuna niiden totuuden, silloin vasta ymmärrätte myös, että ne ovat lausutut Teidän parastanne tarkoittavalta ja harrastavalta, elämän kokemusta saavuttaneelta isältänne.

Eemil Tunkelo, joka olisi vanhimpana poikana ollut luonnollinen seuraaja seitsemänneksi Tunkelon tilan isännäksi, mutta isä oli sanonut, että hänen jälkeensä tila ei jaettaisi ja hän ottanut pojilta myös lupauksen, että tilaa ei jaettaisi, vaan pidettäisiin kokonaisuutena. Tämä ilmeisesti lähti siitä ajatuksesta, että isolla maatilalla on paljon paremmat edellytykset menestyä kuin pieniin osiin jaettuna. Toisaalta hän oli myös huolehtinut siitä, että kaikki lapset saivat sellaisen koulutuksen, että pystyivät sen turvin elämään.

Tunkelon nimestä

Kuten aikaisemmasta kävi ilmi, on Tungelo talon nimenä sangen vanhaa perua. Jo 1500-luvun lopun asiakirjoissa, lähinnä kärjäkirjoissa isännän nimenä mainitaan Tunkeloinen tai Tungeloinen. Sen otti haltuunsa tilan jäätyä autioksi Juho Yrjönpoika Sahalahdelta. Vasta Elias Juhonpoika 1800-luvun puolivälissä otti sukunimekseen ruotsinkielisen nimen Ekman. Vasta 1900-luvun alkuvuosina ensin Eemil Tunkelo sitten hänen veljensä Juho Heikki ja vähän myöhemmin myös heidän isänsä Elias Eliaanpoika ottivat sukunimekseen vanhan talonnimen Tunkelo, joka samalla on suojeltiin. Turun kaupungin asukasluetteloista on 1700-1800 luvun vaihteessa myös löydetty nimi Tunkelo, mutta heidän jälkeläisistään ei myöhemmin ole löydetty tietoja. On arveltu, että he ovat ehkä aikaisemmin Tunkelosta nälkä- ja pulavuosien vuoksi pois lähteneitä ihmisiä.

Itse sana Tunkelo tuntuu aidolta suomenkieleltä. On arveltu, että se on peräisin siitä, että talo sijaitsi kapeiden vesien takana paikassa, jonne ei päässyt soutamalla, vaan vene piti sinne tunkea eli sauvoa. Talon nimi oli siten Tunkelo ja mies, joka siellä asui Tunkeloinen. Tunkelohan ei sijaitse Längelmäveden päävesistön varrella, vaan Tunkelonlahden rannalla. Sinne on aikaisemmin ollut juuri tällainen kapea vesitie nykyisten peltojen yli Musun lahdesta.

Eemil-sedän elämäntyö

Eemil Tunkelo tuli ylioppilaaksi 1889, filosofian kandidaatiksi 1895 ja lisensiaatiksi 1908. Hän toimi Helsingin yliopiston dosenttina 1908-1923, suomenkielen apulaisprofessorina 1923-1933 ja henkilökohtaisena ylimääräisenä professorina 1933-1938. Hänen tieteellinen tutkimuksensa käsitteli merkitysoppia, äänneoppia ja etymologiaa. Hänen tärkeimmät tutkimuksensa ovat ”Alkusuomen genetiivin funktioista” (kaksi osaa), ”Pääpainottoman lyhyen ja pitkän i:n vaihteluista Itämerensuomalaisissa kielissä” sekä erittäin perusteellinen ja laaja ”Vepsänkielen äännehistoria”, joka valmistui vasta 1946. Eemil Tunkelo teki kielitieteellisiä ja kansatieteellisiä tutkimusmatkoja 1920-1930-luvuilla setukaisalueelle, Viroon, Äänis-Vepsän alueelle ja vielä 1942-43 sota-aikana Itä-Karjalaan. Tutkijana hän tutki Kauaskantoisimman työnsä hän teki kuitenkin Suomalaisen Kirjallisuuden seuran puitteissa, jonka sihteerinä hän oli 1910-1927. Kotikielen seuran esimiehenä hän oli 1916-1919 sekä Virittäjä-lehden päätoimittajana 1897-1899 ja 1909-1926. Hän oli ylioppilaskirjoituslautakunnan jäsen 1919-1927 ja Sanakirjasäätiön hallituksenpuheenjohtaja 1931-1934.

Jo Hämeenlinna lyseossa hänen innostuksensa kielitieteeseen oli sytyttänyt tiedemies ja runoilija Arvid Genetz. Ylioppilaaksi tultuaan hän sai lähimmiksi opettajikseen kaksi nuorta etevää ja intomielistä uranuurtajaa, Dosentti Kaarle Krohn ja Eemil Setälä, jotka avasivat uusia näköaloja laajoina ja mieltä kiehtovina. Eemil Tunkelon kuoltua hänen työtoverinsa Martti Rapola kirjoitti 7.4.1953 Virittäjä-lehdessä julkaistussa muistokirjoituksessa:

”Varmaankin raskaimman päivätyönsä, mutta työnsä joka selvemmin kuin mikään avaa nähtäväksemme hänen luonteensa kannattavat ja jalot ominaisuudet, Eemil Tunkelo suoritti Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran palveluksessa. Hän sai ensin suunnitellakseen ja johtaakseen suomen kansankielen sana-ainesten keruutyön, vuosisataistehtävän, jonka päätökseen saattamiseen kuluneet vuosikymmenet eivät ole riittäneet. (Nykysuomen sanakirja valmistu vasta 1950-luvulla). Tämä työ vei hänet seuran keskeisimpään valiokuntaan, kielitieteen valiokunnan sihteeriksi ja myöhemmin puheenjohtajaksi. Hänet valittiin seuran arvokkaiden kirja- ja käsikirjoituskokoelmien hoitajaksi ja viimein seuran sihteeriksi, jonka käsiin kaikki seuran toiminnan langat keskittivät. Työn mittasuhteita kuvaa, että Tunkelon sihteerikautena seura julkaisi alun 300:tta teosta, joiden yhteenlaskettu sivumäärä, kulki kirjain kirjaimelta sihteerin valvovan katseen editse. Väsymättä hän neuvoi kirjoittajia, opasti stipendiaatteja; lähetti työhönsä ensimmäiset suomalaisen paikannimistön kerääjät ja laati suunnitelmia Seuran huostaan uskottujen suurten tehtävien hoitamisesta parhaalla mahdollisella tavalla.” Rapola lopetti muistosanansa toteamalla, että ”kun Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran historiaa kerran kirjoitetaan, tulee E.A.Tunkelon vaikutuskausi siinä esiintymään perusteellisten valmistelujen, tunnollisesti ohjattujen töiden ja runsaasti satoa tuottaneen luovan työn aikana.”

Itse muistan Eemil-sedän hiljaisen luonteen sukulaisvierailuilta Tempelinkadulla. Lapsen näkökulmasta tuntui ihmeelliseltä, että hänelle sekoitettiin kaakaota, kun muut aikuiset joivat kahvia. Ilmeisesti tuo jo kouluajoilta kuulemamme vatsa- ja muut sairaudet olivat johtaneet siihen, että hänellä oli ehkä mahahaava tai muita ruuansulatusvaivoja. Eemil-sedän kirjasto oli joka puolelta täynnä kirjahyllyjä, jotka olivat täynnä hyvässä järjestyksessä olevia vanhoja kirjoja ja tieteellisiä julkaisuja. Nehän luovutettiin testamentissa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle. Hänen kirjoituspöydällä muistan tässä perunkirjoitustilaisuudessa ihmetelleeni sinimustia lyijykyniä. Siihen isäni vastasi, että Eemil-setä suomalaisuuden ja suomensukuisten

kansojen tutkijana oli myös kiinnostunut IKL:stä (Isänmaallinen Kansanliike), mutta ei kuitenkaan koskaan ottanut kantaa sen suuntaan.

Viivi-täti

On paikallaan muistaa muutamalla sanalla myös Eemil-sedän puolisoa Viiviä, os. Ekström. Hän oli vuotta syntynyt Hämeenkyrössä, käynyt Tampereen suomalaista tyttökoulua, Helsingin jatko-opistoa ja valmistunut opettajaksi Jyväskylän seminaarista. Ennen naimisiin menoa hän oli toiminut opettajana ja johtajattarena Kotkan suomalaisessa yhteiskoulussa. Joistakin Eemil-sedän ja Viivi-tädin kirjeistä, joita oli säilytetty useita kenkälaatikollisia², käy ilmi, että Viivi-täti on Tunkelossa 1800-luvun loppupuolella. Miten ja minkä vuoksi ei ole minulle selvinnyt, mutta ehkä niiltä ajoin on peräisin se, että heistä tuli aviopari. Viivi-tädistä tiedetään, että hän yli 30 vuotta Helsingin NMKY:n naiskomitean jäsen ja rahastonhoitaja. Temppeleikadun vieraskirjoista näkyy myös, että siellä on ahkeraan kokoontunut myös NMKY:n raamattupiiri. Tämä ehkä selittää sen, että heidän testamentissaan määrättiin heidän Temppeleikadun asuntonsa NMKY :lle ja että NMKY:n edustaja kutsuttiin säätiön hallitukseen.

Sisälähetysseura ja yhteisvastuukeräys

Se, että Tunkelon säätiön suurimmaksi tuettavaksi toiminnaksi säännöissä määritellään Suomen Kirkon Sisälähetysseura, liittyy ilmeisesti siihen, että Eemil Tunkelon veli Juho Heikki Tunkelo oli siihen aikaan SKS:n toimitusjohtaja. Tämä kohde juontaa ilmeisesti juurensa Eemil Tunkelon veljen, Juho Heikki Tunkelon elämäntyöstä. Hän ei ollut pappiskoulutuksestaan huolimatta halunnut ryhtyä ”leipäpapiksi”, vaan hänestä kehittyi Suomen nuorisotyön uranuurtaja. Hän toimi Englannista hakemiensa oppien mukaisesti Helsingin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen (HNMKY) nuorisosihteerinä, Kotiniemen kasvatuslaitoksen (nykyisin sitä kutsuttaisiin ammatilliseksi koulukodiksi) ja sosiaaliministeriön lastensuojelun tarkastajana. Hänestä tuli suomalaisen lastenkasvatuksen uranuurtaja. Tämä toiminta kasvoi voimakkaasti 1920- ja 1930-luvulla. Kun sen historiaa nyt kirjoitetaan Lastensuojelun Keskusliiton toimesta, on käynyt ilmi, että siinä oli silloin kaksi suuntausta, joita kutsuttiin mannerheimiläiseksi ja stålbergiläiseksi. J.H.Tunkelo toimi stålbergiläisen linjan puitteissa. Tämä toiminta oli niin laajaa ja johti mm. paljon aikaa vaativaan matkustamiseen eri puolille Suomea niin, että hänen tyttärensä Taina Ahvan kerrotaan joskus sanoneen, että ”isä huolehtii kaikista Suomen lapsista niin paljon, että hänen omat lapsensa ajoittain jäävät lapsipuolen asemaan”. Eläkkeelle jäätyään J.H.Tunkelo jatkoi näitä asioita Suomen Kirkon Sisälähetysseuran toiminnanjohtajana. Tämä toiminta tarvitsi silloin juuri paljon taloudellista tukea, koska se oli sodan päätyttyä joutunut luopumaan Sortavalassa olleesta Vaalijalan hoitolaitoksesta ja rakentamaan uudet toiminta- ja hoitotilat Pieksämäelle. Taloudellisten resurssien puutteen lisäksi J.H. Tunkelo oli huolissaan siitä, että ”pelkästään julkisin varoin toteutetun sosiaalihuollosta saattaisi puuttua kutsumuksen ja kristillisen elämänskatsomuksen tuoma lämpö”. Viivi ja Eemil Tunkelo halusivat, että heidän perustamansa säätiö voimakkaasti tukisi myös tätä J.H.Tunkelon elämäntyön jatkamista. Vuonna Tunkelon säätiöön liitettiin Lastensuojelukeskusliiton hoitama J.H.Tunkelon rahasto, joka ole perustettu hänen 70-vuotispäivnsä kunniaksi.

Säätiön sääntöihin merkittiin, ilmeisesti Urho Miettisen ehdotuksesta, tukemisen kohteeksi myös muu sellainen kristillissosiaalinen toiminta, jota siihen aikaan toiminut Yhteisvastuukeräys edusti. Tämä

² Nämä kirjeet on luovutettu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoon

laajennus on nyt 2000-luvulla osoittautunut onnistuneeksi. Siihen perustuen säätiön toiminnan laajeneminen Längelmäen ulkopuolelle on voitu suorittaa alkuperäisen säädekirjan hengessä.

Opiskelustipendit

Ensimmäisten vuosikymmenten aikana toiminta kohdistui längelmäkiläisten nuorten opintojen tukemiseen. Valinnassa kiinnitettiin huomiota erityisesti hakijoiden ja heidän perheittensä taloudelliseen asemaan. Apurahoja jaettiin sen aikaisten taloudellisten mahdollisuuksien puitteissa ehkä noin 10 kpl vuodessa. Suurin osa apurahan saajista opiskeli ammattikouluissa, kotipitäjän ulkopuolella opiskeleville annettiin hieman muita suuremmat stipendit. Kristillisissä kansanopistoissa opiskeleville annettiin etusija. Lukiota ei opetusministeriön silloisen kannanoton mukaan pidetty ammattiin johtavana oppilaitoksena. Ehdokkaiden valinnassa säätiö tukeutui sekä Längelmäen seurakunnan että kunnan sosiaalisihteerin apuun. Erityisen arvokasta oli Längelmäen Säästöpankin johtajan Pentti Niemelän apu. Opintostipendejä jaettiin vuosina 1960-2008 yhteensä yli 1800 kpl. Niitä jaettiin vuosittain 1960-luvulla noin 10 kpl, 1970-luvulla noin 20 kpl, 1980 ja 1990-luvuilla 50 kpl, 2000 luvulla stipendien määrä on ollut noin 80 kpl vuodessa ja niitä on voitu antaa lähes kaikille opiskeluikäisille längelmäkiläisille nuorille 3-4 vuoden ajan. Opiskelustipendi oli vuonna 1979 keskimäärin 85 € (nykyrahassa noin 250 €), vuonna 2008 700 €.

Säätiön vaikutus längelmäkiläisten nuorten opiskeluun on ollut merkittävä. Nykyisin ne kohdistuvat jo koko opiskelemaan nuorisoon ja kattavat yläasteen jälkeisen opiskelun sekä ammattioppilaitoksissa, lukioissa että yliopistoissa. Myös ulkomailla tapahtuvaa opiskelua on tuettu. Naapurikunnissa on ihmetelty längelmäkiläisten edullista asemaa, kun käytännössä koko opiskeleva ikäluokkaa on tuettu merkittäväillä apurahoilla.

Varsinaiseen ammatilliseen opiskeluun suuntautuvien apurahojen lisäksi on säätiö tukenut myös längelmäkiläisten nuorten musiin opiskelua mm. Jämsän musiikkiopistossa sekä avustamalla viulujen ja muiden instrumenttien hankkimista lahjakkaille musiikin harrastajille. Tämän musiikkiharrastuksen tukemisessa, johon liittyy myös Längelmäen Pelimannien perinteisten jatkaminen, on säätiötä auttanut rouva Marttala. Nämä soittajat ovatkin viime vuosina juhlistaneet soitollaan stipendinjakotilaisuuksia. Opiskelustipendit on ollut tapana jakaa joulun ja uudenvuoden välillä Längelmäen seurakuntahuoneella. Tilaisuuteen ovat osallistuneet usein myös stipendinsaajien vanhemmat.

Opintoavustuksissa näkyy hyvin säätiön suhde ympäröivään yhteiskuntaan. 1960-luvulla Suomi oli vielä niukan pääoman maa ja elettiin suhteellisen niukoilla resursseilla. Säätiö pystyi jakamaan vain kaikkein suurimpaan tarpeeseen. Elintason noustessa säätiö joutuu edelleen jakamaan niukkuutta, mutta säätiön varojen kasvettua on 2000-luvulla voitu jakaa stipendi kaikille längelmäkiläisille opiskelijoille 4-5 vuoden ajan. Opintoapurahoja jaettiin 1960-luvulla nykyrahassa noin 4.000 € vuosittain, nyt 2000-luvulla lähes 60.000 €.

Yhteiskunnan kehittyminen ja elämän vaurastuminen Längelmäelläkin on näkynyt mielenkiintoisella tavalla nuorten pukeutumisessa stipendinjakotilaisuuksiin. 1980-luvulla asut olivat pääasiassa villapaitatasoisia, nyt 2000-luvulla ei enää juuri ole farkku-asuja vaan sekä tytöillä että pojilla on puvut.

Taloudellinen toiminta

Säätiön pääoma oli perustamisvaiheessa testamentin perusteella silloisessa rahassa 9 801 290 mk, joka vastaisi nykyrahassa 270.000 €. Pääosaltaan se muodostui osakkeista, joista suurimmat erät olivat WSOY ja Suomen Gummitehdas Oy (myöhemmin Nokia Oy). Säätiön sijoitustoiminta on koko ajan painottunut osakesijoituksiin. Osinkotuotoista on vuosittain noin kolmannes jätetty jakamatta inflaation korjaamiseksi ja turvaavan vararahaston kasvattamiseksi tulevien vuosien varalle. Osakesijoituksissa on pitäydytty isojen vakavaraisten ja usein huomattavan yksityisomistuksen omaavien yhtiöiden osakkeisiin, joilla on vakaa osinkotuotto. Spekulatioluonteisiin tai ulkomaisiin sijoituksiin ei ole koskaan lähdetty.

Oleellinen muutos säätiön taloudessa tapahtui 1980-luvulla, kun WSOY:n piirissä käydyn valtataistelun yhteydessä havaittiin, että säätiö omisti pörssiarvoltaan huomattava erän WSOY:n osakkeita, mutta niiden tuotto oli sangen alhainen. Mymällä ne ja sijoittamalla paremmin tuottaviin suomalaisiin pörssiosakkeisiin taseen arvo kasvoi moninkertaiseksi ja vuosituotto lähdes kaksinkertaistui. Kun siihen asti säätiön toiminta oli hoidettu mahdollisimman pienen kustannuksin, totesi Heikki Arantola, Sisälähetysseuran edustaja säätiön hallituksessa WSOY:n osakkeiden myynnin jälkeen: ”Tästä eteenpäin säätiö voinee hoitaa kokouskulut itse.” Sitä ennen kokousten kahvitarjoilut oli maksanut Sisälähetysseura.

Vakaan ja varovaisen sijoituspolitiikkansa avulla säätiö pystyi 1990-luvun lamavuosinakin jakamaan yhtä suuria avustuksia kuin lamaa edeltäneinä vuosina. Tällä hetkellä sijoitustoimintaa hoitaa säätiö (sen asiamies) itse. Sijoitustoiminnan tukemiseksi perustettiin vuonna 2005 sijoitusneuvosto, jonne otettiin tueksi Suomen Kirkon Sisälähetysseuran ja Helsingin NMKY:n talousasiantuntijat.

Apurahoja jaettiin 1960-luvulla nykyrahassa noin 10.000 € vuosittain, nyt 2000-luvulla lähes 200.000 €. Tämä noin 20-kertaiseksi kasvaminen vastaa keskimääräistä 10%:n vuosikasvua. Kaikkiaan avustuksia on jaettu nykyrahassa mitattuna yhteensä 2,9 M€.

Längelmäki

Se Längelmäki, josta Eemil Tunkelo lähti ensin kouluun Hämeenlinnaan ja sitten elämäntyötään tekemään Helsinkiin oli aivan toisenlainen kuin nykyinen Längelmäki. Vuonna 1913 julkaistussa tTetosanakirjassa kerrotaan:

Längelmäki eli Längelmä, Hämeen läänissä. Pinta-ala 329 km², josta viljeltyä maata 4.333 ha. Manttaalimäärä 25,5 talonsavuja 119, torpansavuja 185 ja muita savuja 575. 4.392 asukasta, 845 ruokakuntaa, joista maanviljelystä pääelinkeinona harjoittavia 533, 663 hevosta, 2.254 nautaa. Kansakouluja 4. Teollisuuslaitoksia osuusmeijeri, 3 sahaa, 3 suurempaa myllyä, 6 kovasinhiomoa. Kovasimia valmistetaan nykyisin yli 2 milj. vuodessa. Pellavanviljely huomattavan suuri. Luonnonnähtävyyksiä tarjoaa kaunis Längelmävesi sekä lukuisat näköalapaikat: Sinivuori, Paljasvuori, Jänövuori, Harovuori ym. Kirkonkylässä vuodelta 1772 oleva puukirkko.

Vuodelta 1991 oleva Suomalainen Tietosanakirja taas kertoo:

Längelmäki, kunta Pirkanmaalla on luonnonmaisemaltaan kauniiden vesistöjen ja metsäisten kumpareiden luonnehtivaa kankare- ja mäkimaata. Korkeimpia kohoumia ovat näköalapaikkoina tunnetut Jänövuori (205 m) ja Sinivuori (205 m), jonka läheisyydessä on 1956 rauhoitettu rehevistä lehdoistaan tunnettu Sinivuoren kansallispuisto. Pinta-ala 486 km², maa-alasta peltoa 8%, metsää 77%. Asukasluku 2.045. Asutus on keskittynyt

Längelmäveden ranta-alueelle, missä sijaitsee myös hallinnollinen keskus Länkipohja.

Elinkeinorakenne: maa- ja metsätalous 38%, teollisuus ja rakennustoiminta 24%, palvelut 38%.

Eemil Tunkelon näkemys maalla asuvien nuorten ammatillisen koulutuksen välttämättömyydestä oli lähtöisin 1900-luvun alkupuolen tilanteesta, joka perustui maatalousvaltaiseen yhteiskuntaan. Se on kuitenkin edelleen yhteiskunnan kehityksen kannalta keskeinen asia, jota säätiö sääntöjensä mukaisesti tukee.

Vaikka Längelmäen kunta lakkasikin olemasta vuosi sitten ja jaettiin Jämsän ja Oriveden pitäjien kesken, jatkaa säätiö Längelmäen nuorten opiskelun tukemista. Längelmäkiläisyyden määrittelyssä käytetään entisen Längelmäen pitäjän maantieteellisiä rajoja.

Längelmäkiläisten nuorten määrän vähentyessä ja säätiön taloudellisten voimavarojen kasvaessa päätettiin vuonna 2005 perinteisten tukimuotojen lisäksi julistaa haettavaksi apurahoja kristillissosiaaliseen nuorisotoimintaan. Tämä toiminta kattaa koko Suomen alueen. Se perustuu säädekirjan sanontaan, että säätiö voi tukea myös sellaista yleishyödyllistä toimintaa, jota Yhteisvastuukeräys edustaa. Tällä hetkellä ne ovat nousseet noin neljännekseen vuosittaisista avustuksista.

50-vuotisjuhlansa yhteydessä säätiö on antanut ylimääräiset avustukset kristillissosiaaliseen nuorisotyöhön: 200.000 € Helsingin NMKY:lle ja 60.000 € Suomen Kirkon Sisälähetysseuralle (Kirkkopalvelut ry:lle).